

ZORE JESENSKEJ

Bratislava 3. januára 1946

Milá Zora Jesenská,

nezávazne a súkromne sa Vás chcem opýtať na jednu vec.

Československo zriadi pri svojich zastupiteľských úradoch v zahraničí aj akési kultúrne vyslanectvá (kultúrny ataché) a uvažuje sa aj o obsadzovaní týchto miest. Nám by na niektorých postoch, pochopiteľne, veľmi záležalo. Nielen preto, aby sa slovenské veci do zahraničia dostali, ale aj preto, aby náš kultúrny život mohol bezprostredne prijímať hodnoty, ktoré doteraz v náležitom rozsahu prijať nevedel. Myslel som, že pre Vašu prácu prekladateľskú i priekopnícku na poli prehĺbovania kultúrnych stykov rusko-slovenských by bolo veľmi osožné, keby ste odišli do Moskvy a tam vo funkcii kultúrneho ataché pôsobili. Nechcem však prísť s týmto námetom skôr, dokým sa s Vami nedohovorím. Nevieam, aké máte doma záväzky. Nejde o existenčné starosti, ktoré by Vás v Martine eventuálne zdržiavali, ide o to, či Živena a naše ženské hnutie by Vás mohli na nejaký čas postrádať. Aby bolo jasné: ja sám nemyslím na to, že by ste zapadli v diplomatických službách, ale na to, aby ste odišli v takejto funkcii na istý čas do sovietskeho prostredia, tam sa zoznámili s pomermi, s ľuďmi, s literatúrou i s celým kultúrnym životom, potom sa vrátili a tu tieto skúsenosti náležite využili. Veď je pre nás hanba, že len tak náhodne prijímame veci zo Sovietov, bez plánu a neúplne.

Jesenská odpovedala 21. I., že by rada do Moskvy, ale má chorú matku. Z Martina by mohla odísť maximálne na pol roka. Po návrate by chcela mať voľný výber zamestnania. Teraz sa živí vyučovaním hudby a je prepracovaná. Radšej by sa venovala prekladaniu alebo redaktorčeniu. Dobre jej však padlo, že na ňu myslel.

Buďte taká dobrá, vyslovte sa o tejto myšlienke a nevravte predbežne nikomu ani nič, aby sme sa mohli vyhnúť prislovečnej slovenskej mnohovravnosti okolo kde-ktorej veci.

Veľa úspechov i osobného blaha v novom roku
Vám praje

Váš
L. Novomeský

Pripomenula povereníkovi zásluhy Timravy a Podjavorinskej za Uhorska, obe sa blížia k 80-ke, mali by dostať titul národných umelkýň. Ale dodáva: „Len odpusťte, že to pripomínam — ak by to znamenalo, že by potom nemohli mať pohreb z kostola, ako ho nemohol mať môj strýc, tak pokladajte túto moju pripomienku právnický povedané za „nejestvujúcu“, lebo ich osobne poznám a viem, že tak by sa aj ony tohto čestného titulu radšej zriekli.“

Napriek takémuto „varovaniu“ — ako uvidíme neskôr — povereník navrhol a obe spisovateľky sa stali národnými umelkýňami v nasledujúcom roku.